

ОХОРОНА ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗАХИСТУ ТА ІНФОРМАЦІЇ ПРО УПРАВЛІННЯ ПРАВАМИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Володимир Дроб'язко,
кандидат філологічних наук,
старший науковий співробітник
відділу авторського права і суміжних прав
НДІ інтелектуальної власності НАПрН України
ID ORCID: 0000-0001-8506-1563

У статті досліджуються правові аспекти охорони технічних засобів захисту та інформації про управління правами в Європейському Союзі. Зобов'язання відносно зазначеного захисту вперше передбачені статтями 11 і 12 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності (далі — ВОІВ) про авторське право та 18 і 19 Договору ВОІВ про виконання і фонограми. Проаналізовано положення статті 6 «Зобов'язання, пов'язані з технологічними засобами» та 7 «Зобов'язання щодо інформації про управління правами», глави 3 Директиви 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві. Зроблено висновок, що зазначені зобов'язання служать технічним додатком до виключних прав, передбачених законами про авторське право і суміжні права. Розглянуто відповідні законодавчі положення держав-членів ЄС: Німеччини, Австрії, Греції, Данії. Обґрунтовано можливість захисту в Україні технічних засобів захисту та інформації про управління правами.

Ключові слова: авторське право, твір, виконання, фонограма, технічні засоби захисту, інформація про управління правами, цифрові мережі

Як відомо, технічні засоби захисту творів мають певну традицію. З розвитком техніки правовласники вимагають застосовувати для захисту своїх прав більш удосконалені технічні способи. Проте технічні засоби захисту творів, виконань, фонограм не можуть гарантувати відсутність правопорушень, оскільки будь-який технічний захід, забезпечений одними технічними засобами, може бути подоланий шляхом застосування інших заходів, що дасть змогу його усунути, заблокувати або іншим способом обійти. Розвиток цифрових технологій призвів не тільки до можливості використання нових технічних засобів захисту, охоронюваних ав-

торським правом і суміжними правами об'єктів, а й до того, що в масовому порядку стали випускатися пристрої та прилади, які забезпечують зняття (вилучення, блокування) технічних засобів захисту, а також надаватися подібні послуги, що завдають значних збитків правоволодільцям [1, 392].

Робота над підготовкою нових міжнародних договорів була зосереджена у Всесвітній організації інтелектуальної власності. У 1989 році Асамблея і Конференція представників Бернського союзу прийняли програму ВОІВ, яка передбачала скликання Комітету експертів для розгляду питань у зв'язку з можливим протоколом до Бернської

конвенції про охорону літературних і художніх творів (далі — Бернська конвенція). Комітет експертів було скликано в 1991 році. Асамблея і Конференція представників Бернського союзу в 1992 році вирішили, що робота Комітету експертів значно активізується шляхом створення двох комітетів: одного — для підготовки можливого протоколу до Бернської конвенції, другого — для підготовки можливого нового договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм (документ Б/А/ХІІІ/2).

Пропозиції відносно зобов'язань договірних сторін у зв'язку з протизаконними пристроями та іншими технічними засобами були подані на розгляд лютневої сесії Комітетів експертів 1996 року Аргентиною, Бразилією, Сполученими Штатами Америки. Китайська Народна Республіка запропонувала більш детально вивчити питання про такі технічні заходи. Європейське Співтовариство та його держави члени і Республіка Корея також внесли пропозиції з цього питання на розгляд сесій Комітетів експертів, що відбулися в травні 1996 року. Пропозиції відносно інформації про управління правами подані на розгляд лютневої сесії Комітетів експертів 1996 року Аргентиною, Бразилією і Сполученими Штатами Америки. Всесвітня організація інтелектуальної власності 30 серпня 1996 року розіслала державам-членам для розгляду підготовлені Комітетом експертів «Проект Договору з деяких питань стосовно охорони літературних і художніх творів» та «Проект Договору про охорону прав виконавців і виробників фонограм» із доданими до них коментарями.

У грудні 1996 року в Женеві відбулася «Дипломатична конференція з деяких питань авторського права і суміжних прав», якою 20 грудня 1996 року прийнято Договір ВОІВ про авторське право (далі — ДАП) [2] і Договір ВОІВ про виконання і фонограми (далі — ДВФ) [3], до яких увійшли статті «Зобов'язання відносно технічних записів» (статті 11 ДАП і 18 ДВФ) та «Зо-

бов'язання відносно інформації про управління правами» (статті 12 ДАП і 19 ДВФ).

У той час як інші положення Договору становлять собою в основному інтерпретацію та певну адаптацію існуючих міжнародних норм авторського права і суміжних прав, статті 11 і 12 ДАП та 18 і 19 ДВФ включають дійсно нові положення. На ранньому етапі підготовчої роботи було прийнято як провідний принцип визначення того, що слід залишати на розсуд зацікавлених правовласників, чи будуть вони використовувати такі захисні засоби і/або інформацію, якщо так, то які з них. Визнано, що застосування таких заходів і такої інформації повинно бути залишено на розсуд власників прав, і що нові договори повинні надавати адекватну охорону для них при їх застосуванні [4, 216].

Кожний із договорів ВОІВ містить по суті ідентичний текст, який зобов'язує держави-члени перешкоджати обходу технічних засобів, використовуваних для запису охоронюваних творів, виконань і фонограм, і запобігати посяганням на недоторканність інформації про управління авторським і суміжними правами. Зазначені зобов'язання забезпечують правовий захист, який вважається важливим моментом для безпеки й ефективного використання творів, виконань і фонограм у цифрових мережах.

В Узгодженій заяві, зробленій відносно статті 12 ДАП, зазначається, що її положення стосовно охорони інформації про управління правами повинні застосовуватися не тільки в інтересах володільців виключних прав на використання творів, а й в інтересах авторів та інших володільців права на одержання винагороди (зокрема в тих випадках, коли законодавство допускає використання творів без згоди правовласника, проте з виплатою їм винагороди). Окрім того, у зазначеній Узгодженій заяві вказано, що держави-учасниці не повинні, базуючись на статті 12 ДАП, вводити формальності недопустимі Бернською конвенцією або ДАП, що

забороняють вільне переміщення товарів або перешкоджають користуванню правами, наданими відповідно до ДАП.

В Узгодженій заяві до статті 19 ДВФ зазначено, що узгоджена заява відносно статті 12 ДАП застосовується з урахуванням відповідних змін також до статті 19 ДАП.

Реалізації положень статей 11 і 12 ДАП та 18 і 19 ДВФ присвячена глава III «Захист технічних заходів та інформації про управління правами», Директиви 2001/29/ЄС від 22 травня 2001 року про гармонізацію певних аспектів авторського права та суміжних прав у інформаційному суспільстві (далі — Директива).

У преамбулі Директиви зазначено, що розвиток технологій дає змогу суб'єктам прав вдаватися до технологічних заходів з метою, призначених для запобігання або обмеження дій, на які немає дозволу суб'єкта будь-яких авторських або суміжних прав. Однак існує ризик того, що буде здійснюватися незаконна діяльність з метою уможливити або полегшити обхід технічного захисту, який передбачається такими заходами. Задля уникнення непогоджених юридичних підходів, які можуть ускладнити функціонування внутрішнього ринку, є необхідним передбачити гармонізований правовий захід щодо ухилення від ефективних технічних заходів та щодо постачання пристроїв і товарів або послуг з цією метою.

Зазначений правовий захист повинен поширюватися на технічні заходи, які ефективно обмежують дії, недозволені суб'єктами авторських і суміжних прав, не перешкоджаючи при цьому нормальному функціонуванню електронного обладнання та його технологічного розвитку. Такий правовий захист не повинен передбачати зобов'язання приводити пристрої, товари, компоненти або послуги у відповідність до зазначених технологічних заходів за умови, що ці пристрої, товари, компоненти або послуги не підпадають під дію заборони статті 6. Вказаний право-

вий захист повинен поважати принцип пропорційності та не повинен забороняти ті пристрої або діяльність, комерційне застосування або призначення яких не має своєю метою ухилення від технічного захисту. Цей захист не повинен перешкоджати дослідженням у сфері криптографії.

Стаття 6 «Зобов'язання, пов'язані з технологічними заходами» Директиви зобов'язує держави-члени передбачати адекватний правовий захист:

- проти обходу будь-якого ефективного технологічного заходу особою, якій відомо або з очевидних причин має бути відомо, що вона переслідує таку мету (п. 1);
- щодо виготовлення, імпортування, розповсюдження, продажу, оренди, реклами з метою продажу або оренди чи володіння з комерційною метою будь-яким пристроєм, товаром, компонентом чи надання послуг, які:
 - а) є предметом просування, реклами або комерційного збуту, або
 - б) мають тільки обмежену комерційну мету, крім обходу захисту, або
 - с) принципово задумані, виготовлені, адаптовані або здійснені з метою дозволити або полегшити обхід захисту будь-якого ефективного технологічного заходу (п. 2).

У пункті 3 дано визначення терміна «технологічні заходи», під яким «розуміється будь-яка технологія, пристрій або компонент, які у своєму нормальному функціонуванні призначаються для запобігання або протидії діям щодо творів або інших об'єктів, використання яких не дозволено суб'єктом авторського права або суміжних прав згідно закону... Технологічні заходи вважаються «ефективними», якщо використання захищеного твору або іншого захищеного об'єкта контролюється суб'єктами прав через застосування системи доступу або процедури захисту, наприклад, кодування, шифрування або іншої трансформації твору чи іншого захищеного об'єкта, або механізм

контролю, копіювання, що досягає цієї мети захисту».

Відповідно до пункту 4 статті 6 Директиви «у разі, коли суб'єкти прав не вживають добровільних заходів, у тому числі угод з іншими зацікавленими сторонами, держави-члени вживають належних заходів для того, щоб суб'єкти прав надали користувачу винятку або обмеження, передбаченого національним законодавством... адекватні засоби для користування зазначеним винятком або обмеженням, за необхідністю, для такого користування за умови, що зазначений користувач має правомірний доступ до твору або іншого захищеного об'єкта». Стосовно інформації про управління правами у преамбулі Директиви зазначено, що досягнуто значного прогресу в питаннях міжнародної стандартизації систем ідентифікації творів та інших об'єктів у цифровому форматі. В умовах, коли дедалі більшого значення набуває мережеве середовище, відмінності між технологічними заходами можуть призвести до несумісності систем усередині Співтовариства. Потрібно стимулювати сумісність та можливість взаємодії систем.

Розвиток технологій полегшить розповсюдження творів, зокрема через цифрові мережі, і це означатиме для суб'єктів прав необхідність краще ідентифікувати твір або інший захищений об'єкт, автора твору або іншого суб'єкта права і подавати інформацію щодо умов та особливостей використання твору або іншого захищеного об'єкта з метою спрощення управління правами, пов'язаними з цим. У разі розповсюдження творів або інших захищених об'єктів через мережі, слід спонукати суб'єктів прав застосовувати маркування з наведенням, крім зазначеної вище інформації, свого повноваження.

Стаття 7 «Зобов'язання щодо інформації про управління правами» Директиви вимагає, щоб держави-члени передбачали адекватний правовий захист проти всіх осіб, які свідомо

здійснюють без дозволу будь-які з наведених дій:

- а) усунення або зміну будь-якої інформації з електронного управління правами;
- б) розповсюдження, імпортування для розповсюдження, передача в ефір, сповіщення або надання доступу для загального відома публіки творів або інших захищених об'єктів, відповідно до положень цієї Директиви, у яких усунено або змінено без дозволу інформацію з електронного управління правами, якщо такі особи знають або мають достатні підстави знати, що, роблячи це, вони спричиняють, дозволяють, полегшують або приховують порушення авторського права або суміжних прав, передбачених законодавством.

Відповідно до пункту 2 статті 6 під «інформацією про управління правами» розуміється «будь-яка надана суб'єктами прав інформація, яка ідентифікує твір або інший захищений об'єкт, передбачений у цій Директиві..., автора чи будь-якого іншого об'єкта права, або інформація про умови використання твору чи інших захищених об'єктів, а також будь-які числа або коди, що представляють зазначену інформацію».

Пункт 1 застосовується у разі, якщо будь-який з цих елементів інформації пов'язується з копією твору або іншого захищеного об'єкта чи з'являється у зв'язку з публічним сповіщенням твору або іншого об'єкта.

Положення статей 11 і 12 ДАП та 18 і 19 ДВФ включені до внутрішнього законодавства держав-членів ЄС на базі статей 6 і 7 Директиви.

Десятого вересня 2003 року прийнято Закон Німеччини про регулювання авторського права і суміжних прав у інформаційному суспільстві, яким, зокрема, на виконання зобов'язань, що випливають з положень статей 11 і 12 ДАП та 18 і 19 ДВФ, а також статей 6 і 7 Директиви, введено до Закону Німеччини про авторське право і суміжні права режим правового захисту технічних за-

ЗАХИСТ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

собів захисту та інформації про управління правами (параграфи 95a–95d) і засобів відновлення порушених прав (параграфи 108b і 108a), який забороняє обхід механізмів, покликаних захищати твори чи інші об'єкти від несанкціонованого контролю.

Параграф 95a майже буквально переносить до німецького законодавства положення статті 6 (1–3) Директиви, у параграфі 95a зазначено, що ефективні засоби технічного захисту не можна обходити. А параграф 95a (2) визначає засоби технологічного захисту: «будь-яку технологію, пристрій або компонент, які за звичайного використання розраховані на те, щоб запобігати або обмежувати дії щодо творів, які не дозволені правовласником». Пункт 3 надає правовий захист від пристроїв або послуг, перерахованих у статті 6 (2) Директиви, які головним чином призначені для того, щоб надати можливість, або сприяти обходу будь-якого з цих заходів. Жодне з цих положень не зачіпає повноважень державних органів щодо громадської безпеки (п. 4).

Відповідно до статті 6 Директиви ці положення підкріплюються кримінально-правовими санкціями, встановленими в параграфах 109a і 111a. Зокрема зазначено, що порушення, вчинене виключно для особистого використання, не переслідується у кримінальному порядку. Така копія може зумовити пред'явлення вимоги до порушника відшкодувати збитки, згідно з цивільно-правовими нормами (параграф 97).

Параграф 95c, відповідно до статті 7 Директиви, передбачає правову охорону інформації про управління правами. До цього різновиду інформації належать будь-якого типу дані, пов'язані з копіюванням або публічним сповіщенням, які виявляють охоронюваний матеріал, правовласника чи умови доступу відповідно до статті 7(2) Директиви. Порушення заборони на вилучення авторсько-правової охорони можуть переслідуватися на підставі приватного права.

Статті 90c (1) і 91 (1) Закону про авторське право Австрії передбачають відповідальність за порушення положень про технічні засоби захисту у вигляді тюремного ув'язнення до 6 місяців або грошового штрафу. Як і за порушення авторського права, австрійським законодавством передбачено також можливість застосування кримінальних санкцій, що включають тюремне ув'язнення строком до шести місяців або грошовий штраф.

Стаття 66a Закону про авторське право Греції присвячена виконанню умов статті 6 (4) Директиви. У ній встановлено для правовласників обов'язок забезпечувати реалізацію передбачених законодавством обмежень і винятків з авторських і суміжних прав, крім винятків, віднесених до випадків використання творів і об'єктів суміжних прав з особистою метою. Це повинно гарантувати для визначених законодавством осіб можливість законного доступу до захищених за допомогою технічних засобів творів або об'єктів суміжних прав. Якщо такі заходи не надаються правовласником добровільно, будь-які особи, які мають право скористатися законодавчо встановленими обмеженнями з авторського права і суміжних прав, можуть звернутися по допомогу до одного або більше посередників зі списку, складеного авторсько-правовою організацією, яка є державним органом, створеним Міністерством культури. Такі посередники надають зацікавленим сторонам свої рекомендації, що вважаються прийнятними обома сторонами, якщо жодна з них не надасть своїх заперечень протягом одного місяця від дня надання таких рекомендацій. У разі заперечень спір розглядається апеляційним судом міста Афіни.

Стаття 75d Закону про авторське право Данії передбачає можливість вимагати від правовласника, який застосовує технічні засоби захисту, надання доступу до творів або об'єктів суміжних прав для користувачів, які мають право відповідно до закону використовувати такі охоронювані авторським правом

або суміжними правами об'єкти в межах законодавчо передбачених обмежень або винятків з авторського права і суміжних прав. Законодавець протягом 4 тижнів зобов'язаний виконати вимоги таких користувачів. Якщо вимоги користувачів протягом зазначеного строку не виконані, вони мають право самостійно обходити такі технічні засоби захисту. Проте це допустимо лише в тих випадках, коли правовласник добровільно не забезпечив для користувачів можливість використання передбачених законом обмежень або винятків з авторського права і суміжних прав. Стаття 78 Закону про авторське право Данії встановлює тільки кримінальні санкції за вчинення дій, що призводять до порушення інформації про управління правами, передбаченими статтею 75е цього закону. Судді мають право на свій розсуд застосовувати за такі правопорушення штрафні санкції чи тюремне ув'язнення строком до 6 місяців. Отже, Директива надала значний простір для вжиття державами-членами ЄС різних заходів з реалізації її положень. Держави використали таку гнучкість Директиви у різний спосіб, зокрема щодо заходів відповідальності, встановлених статтями 6 та 7.

Задля реалізації положень статті 6 (4) Директиви, що встановлює гарантії використання обмежень і винятків з авторських і суміжних прав, держави-члени виявили досить обережні підходи, що залишають максимально можливий простір для розвитку ринку і правозастосовної практики.

В Україні охорона технічних засобів захисту та інформації про управління правами передбачена законом «Про авторське право і суміжні права». У статті 1 цього закону дано визначення відповідних термінів. Статтею 50 вказаного закону до порушень авторського права і суміжних прав віднесено:

«е) будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

е) підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління;

ж) розповсюдження ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без дозволу суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав вилучена або змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі».

Суб'єкт авторського права або суміжних прав може звернутися до суду з позовом до особи, яка порушує права щодо технічних засобів захисту та інформації про управління правами. ●

Список використаних джерел / List of references

1. Близнец И. А., Леонтьев К. Б. Авторское право и смежные права / под ред. И. А. Близнеца. Проспект. 2010. 416 с.
2. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text.
3. Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про виконання і фонограми, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769#Text.

4. Капіца Ю. М., Ступак С. К., Жувака О. В. Авторське право і суміжні права в Європі. Київ. Логос. 2012. 692 с.
 5. Авторське право і суміжні права в умовах євроінтеграційних процесів / за ред. Н. М. Мироненко, А. С. Штефан, В. С. Доб'язка, А. В. Шабаліна та ін. НДІ ІВ НАПрН України. Інтерсервіс. 2019. 204 с.
 6. Силке фон Левински. Информация об управлении правами и технические меры защиты в странах ЕС. ИС. Авторское право и смежные права. 2004. № 4.
 7. Рамсауэр Т. Авторское право Германии на пороге нового информационного века. Бюллетень ЮНЕСКО по авторскому праву. 2009. № 4.
 8. Мужчинина В. О реформировании авторского права в Германии. ИС. Авторское право и смежные права. 2008. № 7.
 9. Судариков С. Технические меры защиты авторского права и смежных прав в Интернете. ИС. Авторское право и смежные права. 2001. № 8.
1. Blyznets Y. A., Leontev K. B. *Avtorskoe pravo y smezhnyye prava / pod red. Y. A. Blyznetsa. Prospekt. 2010. 416 s.*
 2. *Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro avtorske pravo, pryiniaty Dyplomatychnoiu konferentsiieiu 20 hrudnia 1996 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_770#Text.*
 3. *Dohovir Vsesvitnoi orhanizatsii intelektualnoi vlasnosti pro vykonannia i fonohramy, pryiniaty Dyplomatychnoiu konferentsiieiu 20 hrudnia 1996 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_769#Text.*
 4. Капіца Ю. М., Ступак С. К., Жувака О. В. Авторське право і суміжні права в Європі. Київ. Логос. 2012. 692 с.
 5. *Avtorske pravo i sumizhni prava v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv / za red. N. M. Myronenko, A. S. Shtefan, V. S. Dobiazka, A. V. Shabalina ta in. NDI IV NAPrN Ukrainy. Interservis. 2019. 204 s.*
 6. *Sylke fon Levynsky. Ynformatsyia ob upravleny pravamy y tekhnnycheskye меры zashchyty v stranakh ES. YS. Avtorskoe pravo y smezhnyye prava. 2004. № 4.*
 7. *Ramsauэр T. Avtorskoe pravo Hermanyu na porohe novoho ynformatsyonnoho veka. Biuleten YuNESKO po avtorskomu pravu. 2009. № 4.*
 8. *Muzhchynyna V. O reformyrovanny avtorskoho prava v Hermanyu. YS. Avtorskoe pravo y smezhnyye prava. 2008. № 7.*
 9. *Sudarykov S. Tekhnnycheskye меры zashchyty avtorskoho prava y smezhnykh prav v Ynternete. YS. Avtorskoe pravo y smezhnyye prava. 2001. № 8.*

Надійшла до редакції 17.05.2022 року

Droblyazko V. Protection of technical means of protection and information on rights management in the European Union. The article is devoted to the study of such aspects as protection of technical means of protection and information on the management of rights in the European Union. These protections are provided for the first time in Articles 11 and 12 of the WIPO Copyright Treaty (WCT) and Articles 18 and 19 of the WIPO Performance and Phonograms Treaty (WPPT). Each of the WIPO treaties contains almost identical provisions obliging Member States to prevent circumvention of technical measures used to protect works, performances, and phonograms and information on rights management.

The implementation of the above provisions of the WCT and the WPPT is devoted to Chapter III «Protection of technological measures and information on rights management» (Articles 6, 7) of Directive 2001/29/EC of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society. Article 6 of the Directive obliges EU Member States to provide adequate legal protection against the circumvention of any effective technical measure by a person who knows or should be

aware for obvious reasons that he is pursuing such a goal. According to Article 7 of the Directive, the EU Member States are obliged to provide adequate legal protection against all persons who knowingly commit unlawful acts regarding rights management information.

The provisions of Articles 7 and 8 of the Directive are incorporated into the domestic law of the EU Member States. The article analyses the relevant legal provisions of Germany, Austria, Greece, and Denmark. Thus, the German Law of September 10, 2003 on the Regulation of Copyright and Related Rights in the Information Society introduced into the Law on Copyright and Related Rights the regime of legal protection of technical means of protection and information on rights management (paragraphs 95a–95d) and remedies rights (p.108b–111a), which prohibits the circumvention of mechanisms designed to protect works and other protected objects from unauthorized control.

In Ukraine, the protection of technical means of protection and information on rights management is provided by the Law on Copyright and Related Rights, Article 1 of which defines the terms «information on rights management» and «technical means of protection», and Article 50 lists illegal acts protection and information on rights management are classified as infringements of copyright and related rights. The subject of copyright or related rights may sue the person who infringes the right to technical remedies and information on rights management.

Keywords: copyright, work, performance, phonogram, technical means of protection, information on rights management, digital networks